

EUROPSKA UNIJA IZMEĐU HABERMASA I VARUFAKISA

Kad se prije dvadeset godina uvodila zajednička europska valuta – euro, mnogi su se tada nadali, ili su barem neka od obećanja bila takva, da ćemo svi skupa postati razvijeni i bogati kao Njemačka, a izgleda da smo dvadeset godina kasnije puno bliže tome da, barem mi s južnoeuropske polu-periferije, postanemo vječno dužni poput Grčke. Otprilike je to jedan od zaključaka grčkog ekonomista Janisa Varufakisa, inače jednog od najžešćih kritičara monetarne i ekonomske politike Europske unije, kad je ne tako davno, pisao o spomenutoj godišnjici i o uvođenju zajedničke europske valute, te kad je sumirao posljedice koje je ta odluka imala po manje razvijene zemlje Europe, kakva je, recimo, Hrvatska, unazad dva desetljeća. Iza ideje uvođenja zajedničke valute stajalo je htjenje i želja da zemlje Europske unije na taj način postignu veću konvergenciju, da budu ekonomski i na svaki drugi način međusobno bliže, povezanije, solidarnije i da onda kao takve čine jači i otporniji blok prema drugim ekonomskim centrima svijeta, prije svega prema Sjedinjenim Državama.

Stručnjaci, a među njima svakako i Varufakis, drže da do pune konvergencije među 27 zemlja EU ne može doći samo na temelju zajedničke valute i zajedničke monetarne politike. Da bi stvar šljakala u potpunosti i da bi se povećala viskoznost među članicama Unije, zajedničkoj monetarnoj politici obavezno treba pridružiti i zajedničku fiskalnu politiku, što će reći da treba uvesti zajednički porezni sustav, te valja stvoriti jasnu i jedinstvenu političku uniju, čemu se većina članica Unije svih ovih godina ozbiljno suprotstavlja.

Europska unija je prije svega unija monetarnog karaktera, zatim ona je trgovačka, carinska i sigurnosna zajednica. Uostalom, to je i bila glavna ideja ranih arhitekata europskog zajedništva – da se stvori zajedničko tržište, najprije za ugljen i čelik i to između Francuske i Njemačke, pa da se onda na takvoj ideji zajedničkih interesa tržište širi i na druga europska područja, te na druge proizvode i usluge. Istina, u samom se početku čak govorilo o Sjedinjenim Državama Europe, recimo Winston Churchill odmah poslije Drugog svjetskog rata 1946. godine govori o tome, ne skrivajući tada želju za formiranjem čvršće europske federacije. Međutim, kasnije se od tog snažnijeg saveza odustalo u korist nejasnijih i labavijih konfederalnih odnosa.

To je također i unija koja jako drži do zaštite potrošača. Na tim je pitanjima, recimo, politički profitirala i naša, sad već dugogodišnja euro-parlamentarka Biljana Borzan, koja se jako zalagala da i mi u Hrvatskoj jedemo isti onu nutellu u kojoj uživa i europski centar, što će reći prvorazredni proizvod, a ne neki bezukusni polufabrikat. U svakom slučaju, osim zajedničkog čokoladnog namaza, (i brutalne granične policije, da spomenemo i to), Europljane zasad povezuje samo još novac, što, priznaju mnogi, nikako nije dovoljan temelj za dugotrajniji i izdržljiviji savez.

Od EU najviše profitirale zemlje izvan eurozone

Što se stvaranje jedinstvene političke unije tiče, to u više navrata nije uspjelo. Umjesto ustava postoje različiti ugovori i akti koji na ovaj ili onaj način obvezuju zemlje članice EU. Ne samo da se pojedine zemlje teško ili nikako ne odriču svoje suverenosti, nego se ni na unijskoj razni članice ne mogu dogovoriti o onim temeljnim vrijednostima oko kojih bi se svi složili i koje bi stavili u ustav. Tako se pamte prepirke, a nisu ni danas prestale, oko toga treba li ili ne u europski ustav staviti kršćanstvo, da ne kažemo katolicizam, kao temeljnu vrijednost na kojoj počiva Europa, zatim su se lomila koplja oko pitanja sekularnosti, permanentno se oteže s primanjem Turske u Uniju, a izlazak Velike Britanije svakako nije pridonio tome da se europske zemlje zajedničkom bazenu vrijednosti približe i za jotu, i sl.

Možda najustrajniji i najpoznatiji zagovaratelj čvršćeg europskog političkog jedinstva, njemački filozof Jürgen Habermas, u svom, gotovo pa programatskom tekstu "Zašto EU treba ustav" na temu europskih zajedničkih vrijednosti kaže da Europa u sebi sadrži veoma jak potencijal za puno političko ujedinjenje: "Europa se više od bilo koje druge kulture naučila suočavati i prevladavati strukturalne sukobe, oštre konfrontacije i trajne napetosti, kako one u društvenoj tako i one u vremenskoj dimenziji. U socijalnoj dimenziji, moderna je Europa razvila institucionalne aranžmane dostatne za produktivno rješavanje intelektualnih, društvenih i političkih konflikata. Tokom bolnih, ako ne čak i kobnih borbi, naučila je kako se nositi s dubokim rascjepima, raskolima i rivalstvima između svjetovnih i crkvenih vlasti, između grada i sela, između vjere i znanja, te je također naučila kako se nositi s endemskim sukobima kako između militantnih vjerskih konfesija, tako i međusobno zaraćenih država. U vremenskoj dimenziji moderna je Europa institucionalizirala sveobuhvatan spektar konkurentskih konzervativnih, liberalnih i socijalističkih tumačenja i odgovora na kapitalističku modernizaciju, i taj spektar predstavlja ideološku potku u programima političkih stranaka. U toku herojskog intelektualnog prisvajanja bogate židovske i grčke, rimske i kršćanske baštine, Europa je također naučila dati senzibilizirajući stav i uravnotežen odgovor, kako na žalosne gubitke nastale raspadom tradicionalne prošlosti, tako i na obećanje buduće koristi od 'kreativne destrukcije' sadašnje produktivnosti."

Janis Varufakis ukazuje na još neke kontradikcije europske ekonomske politike. Otkad je uspostavljena eurozona (dakle, prije dvadeset godina), svjetska se trgovina povećala za 30 posto, dok je istovremeno rast trgovine unutar Unije tekao tri puta sporije, odnosno povećao se za samo 10 posto. Možda i najnezgodnija činjenica, barem za Hrvatsku, jest ona koja kaže da su zemlje koje su zabilježile najveći ekonomski napredak u tom razdoblju, upravo one koje uopće nisu ušle u eurozonu. Naime, njemačka trgovina s Poljskom, Mađarskom i Češkom (a upravo su to te tri zemlje koje su zadržale svoju valutu i monetarnu nezavisnost i koje nisu prešle na euro), povećana je za čak 63 posto. Isto ili slično događalo se i s investicijama. Banke iz bogatih zemalja, u prvom redu iz Njemačke i Francuske, obilato su kreditirale prezađužene zemlje, prije svega one u mediteranskom bazenu (Grčku, Irsku, Portugal i Španjolsku), što je, kako kaže Varufakis, prije deset godina dovelo do krize eura, dok su investicije u proizvodnju i razvoj odlazile u već spomenutu Poljsku, Češku i Mađarsku. I, zaključuje Varufakis, u tim su zemljama najbrže rasli dohodak i zarade, pa su se upravo one najviše približile njemačkoj razini bogatstva. Stoga grčki ekonomist zaključuje da euro umjesto da smanji razlike u razvijenosti među zemljama unutar zone, on ih je samo povećao.

Ukidanje keša

Hrvatska kao društvo čitav niz godina pa i desetljeća ne pokazuje neku posebnu želju za nekim velikim političkim promjenama. Kao da se u nas sav društveni kapacitet za promjenama jednom za svagda posve ispuhao 1990. godine kad je Hrvatska, skupa s drugim istočno-europskim zemljama, napravila ključni, jednokratni i nepovratni prijelaz iz komunizma u višestranačje. Ako bi tome bilo tako, onda činjenica da Hrvatska u novim okolnostima financijske unije neće više imati onoliko manevarskog prostora za samostalno i nezavisno djelovanje, koliko ga je imala prije ulaska u eurozonu, zapravo previše ne dotikavle ni Hrvatsku ni njezinu političku elitu. Pa ipak da spomenemo i to da zemlje u eurozoni zapravo postaju svojevrsni talac Europske centralne banke i općenito velikih banaka iz centra Europe, prije svega onih iz Njemačke. Dobar primjer za to je upravo Varufakisova Grčka. Kad je 2015. godine pro-socijalistička grčka vlada pod vodstvom premijera Ciprasa bila na rubu odluke da neće otplatiti dugove, jer su uvjeti za to bili drakonski, europski centar jednim je, gotovo pa banalnim potezom, sve nade u grčku revoluciju preko noći bacio u prašinu. Naime, nakon referenduma na kojem su grčki glasači mjerama štednje rekli NE i na prve naznake toga da bi grčka vlada mogla odbiti poslušnost Trojki (ESB /Europska središnja banka/, Europska komisija i Međunarodni monetarni fond /MMF/), Frankfurt je (sjedište ESB-a) jednostavno Grčkoj ukinuo dostavu keša. Pa kad su jutro nakon te odluke grčki stanovnici shvatili da na svojim bankomatima i na bankovnim šalterima ne mogu do svoje love, vladi je odmah bilo jasno da se protiv bijesa građana ne može samo tako boriti. Cipras je na kraju pristao na otplatu refinanciranog duga i čitav niz strukturnih reformi. Nakon toga Frankfurt je pustio keš.

Kako će se Hrvatska snaći u novim okolnostima i što će ulazak u eurozonu značiti za svakoga od nas, ostaje da se vidi. Euroskeptici, poput Varufakisa rekli bi da je "euro konstrukcija koja dobro funkcionira samo u dobra vremena", dok bi euro-optimisti, da ne kažemo euro-fatalisti, zaključili da zapravo tu nekog posebnog izbora ni nema, da nam je puna integracija sudbina i da je uzaludno pokušavati othrvati joj se, jer je EU naša nemeza.

Novinarski projekt Hrvatski ulazak u eurozonu realizira se u okviru potpore novinarskim radovima Agencije za elektroničke medije za 2022.

Impressum

Forum.tm | Nakladnik: neprofitna udruga Dom kulture Zagreb | Adresa: Nova cesta 115, 10000 Zagreb | email: domkulturezagreb@gmail.com | Uredništvo: Dom kulture Zagreb

TKO? Neprofitna udruga Dom kulture **ŠTO?** Forum.tm, prostor za slobodne ljude i one koji to žele postati **KADA?** Jučer, danas, sutra **GDJE?** www.forum.tm **ZAŠTO?** Da bi stvari bile jasnije

Veronika Rešković dobitnica je nagrade "Marija Junić Zagorka" za internetsko novinarstvo u 2014. godini, koju dodjeljuje Hrvatsko novinarsko društvo, za seriju tekstova objavljenih na Forum.tm-u.

Oleg Maštruko dobitnik je nagrade "SAP Božo Težak" za najbolji tekst s područja informatike i komunikacija u 2014. godini. Tekst "Od Milanovićevih sastanaka po SAD-u korist bi možda mogle imati isključivo tvrtke koje posluju s državom" objavljen je na Forum.tm-u.

Portal Forum.tm financijski podupire Agencija za elektroničke medije

